

Tema 10: Espanya a Europa i al món.

1. La globalització.

La globalització és un procés d'integració en el món que influeix en àmbits diversos com l'econòmic, el social, el cultural, el polític i el tecnològic. Hi ha dos factors principals que han accelerat el procés cap a un nou món globalitzat:

- Els avenços de la tecnologia, coneguts com a revolució tecnològica.
- La necessitat cada vegada més evident d'expansió dels fluxos comercials per tot el planeta.

1.1 El procés de globalització

La globalització ha modificat les relacions entre els diversos països i entre les diverses organitzacions internacionals. L'impacte d'aquest procés va associat a la mundialització del sistema d'economia de mercat i al progrés de les noves tecnologies de la comunicació.

La globalització econòmica.

L'aplicació de les noves tecnologies de la comunicació ha possibilitat la globalització econòmica, perquè faciliten els contactes i els intercanvis dins de les empreses d'una manera instantània i simultània. A escala mundial, la globalització econòmica ha propiciat la deslocalització i la desestructuració industrial, l'augment dels serveis d'informació i de cultura, la mobilitat geogràfica i la lliure circulació de capitals.

La globalització social.

La globalització també ha provocat grans canvis socials. Són exemples d'aquestes transformacions l'augment del nivell de consum, els canvis profunds dels mercats laborals (mobilitat laboral, qualificació de la feina, migracions..., canvis dels models familiars,...

La globalització cultural.

El procés de globalització també afecta el món de la cultura en àmbits com la ciència, doncs la informació i el coneixement s'han convertit en sectors estratègics per als centres d'investigació. Les empreses i els països inverteixen cada vegada més recursos en I + D (Investigació i Desenvolupament), entre els que sobresurten els Estats units, els països de la UE i el Japó com els més avançats en alta tecnologia, encara que també hi destaquen Corea del Sud i el Canadà.

Els gustos artístics i els esportius s'igualen. L'accés fàcil i ràpid a la informació a través dels mitjans de comunicació permeten que es puguin seguir gairebé a tot el món els mateixos esdeveniments artístics, esportius i culturals, com també la seva promoció.

El món tendeix a uniformar-se, mentre que les societats miren de mantenir les especificitats o trets d'identitat i defensen les característiques que els són pròpies.

1.2. Les desigualtats territorials al món.

El sistema d'economia de mercat ha generat benestar i progrés només per a un grup reduït de països i de persones. Alhora, aquest sistema ha provocat problemes a molts altres països en què ha augmentat la pobresa, l'explotació i la dependència dels altres.

Els països desenvolupats.

Al voltant d'un 20% de la població mundial viu als països més desenvolupats, la majoria dels quals estan situats a l'hemisferi nord. Aquest conjunt de països es caracteritza per la riquesa de l'economia, un alt nivell d'urbanització, una considerable estabilitat política i un creixement demogràfic exigü.

Per això, als països més desenvolupats hi trobem un elevat Producte Interior Brut (PIB) per càpita i també un Índex de Desenvolupament Humà (IDH) alt.

Els països pobres.

La majoria de la població mundial habita al sud dels països més rics, que se situen principalment a Àsia, a l'Amèrica Llatina i a Àfrica. Són els països anomenats subdesenvolupats o, a vegades, en procés de desenvolupament.

Un exemples de països pobres el desenvolupament dels quals és lent o incipient són els països subsaharians, que viuen en una situació de pobresa i d'endarreriment tecnològic molt arrelats.

Els països desenvolupats, i des de fa pocs anys la Xina, exploten els seus recursos naturals en benefici propi i permeten, i a vegades hi donen suport, la permanència de governs corruptes favorables als seus interessos. Uns altres països, sense recursos naturals i involucrats en guerres internes, han quedat al marge del sistema.

Els països en procés de desenvolupament

Els països en procés de desenvolupament no són una categoria homogènia però, en general, tenen un nivell de vida relativament baix i un creixement de la població elevat. La seva economia acostuma a tenir una base agrària potent i el desenvolupament industrial és escàs o incipient: tot això determina un nivell de pobresa força estès.

Això no obstant, alguns països creixen a un ritme molt superior al d'altres països de la resta del món: són els països emergents, el G-5 o els BRICS (Brasil, Rússia, Índia, Xina i Sud-Àfrica). Aquest grup de països comparteix elements del món ric i del pobre i manté moltes diferències socials internes.

2. Els contrastos físics a Europa.

Europa és una gran península unida al continent asiàtic a partir de les Muntanyes dels Urals i voltada dels oceans Àrtic i Atlàntic i pel Mar Mediterrani. Es localitza a la zona temperada de l'Hemisferi Nord i, per la seva superfície, és el segon continent més petit, després d'Oceania.

2.1. El relleu.

El continent europeu presenta una altitud mitjana relativament baixa (uns 300m) i s'hi poden distingir tres unitats de relleu:

- **Els massissos i els altiplans.** Són relleus antics, molt erosionats i de poca altitud que es troben al centre i al nord del continent: els Grampians, les Muntanyes Escandinaues, el Massís Central Francès...
- **Les serralades alpines.** Formades a l'Era Terciària, són més elevades i abruptes i s'estenen pel Sud d'Europa: Pirineus, Alps, Carpats, Balcans, Caucas, Serralades Bètiques...

- **Les planes i les depressions ocupen gran part del territori.** La plana més extensa és la Gran Plana Europea. Altres zones planes són la Plana d'Hongria, la Plana del Po, i les depressions de l'Ebre i del Guadalquivir.

2.2. Els paisatges i els dominis bioclimàtics.

A Europa predominen els paisatges temperats que corresponen als tres grans dominis climàtics: oceànic, mediterrani i continental. També compta amb d'altres menys extensos, com el polar àrtic i el d'alta muntanya:

- **Paisatge oceànic.** És propi de la façana oest d'Europa. El clima es caracteritza per tenir temperatures moderades i precipitacions abundants tot l'any. Predominen els boscos de fulla caduca, els prats i la landa.
- **Paisatge mediterrani.** És típic del sud d'Europa. Els estius són calorosos i secs, a causa de l'acció de la massa d'aire subtropical, i els hiverns són suaus per la influència del mar. Les pluges són irregulars i cauen a la primavera i a la tardor. Abunda la vegetació xeròfila (alzines, pins, arbustos i matolls).
- **Paisatge continental.** Es localitza a l'interior, al nord i a l'est del continent. Les temperatures són molt fredes a l'hivern i les pluges, escasses, es produeixen sobretot a l'estiu. Predomina la taigà, el bosc caducifoli i l'estepa.
- **Paisatge polar.** ocupa una estreta franja del nord d'Islàndia, Noruega, Finlàndia i Rússia. El clima és molt rigorós: només durant els breus mesos d'estiu, quan té lloc el desgel, apareix la tundra.
- **Paisatge d'alta muntanya.** Es troba a les grans serralades europees: Alps, Caucas, Pirineus.... El clima és molt fred amb precipitacions que a l'hivern cauen en forma de neu. La vegetació varia segons l'altitud: boscos caducifolis, coníferes, prats, molses i líquens. Als cims hi ha neus perpètues.

3. Els contrastos econòmics a la Unió Europea.

A Europa hi ha forts contrastos socioeconòmics entre els països d'Europa Central i del Nord, que són pròspers, amb relativament poc atur, i els d'Europa del Sud i de l'Est, que tenen una renda per càpita inferior i altes taxes d'atur.

Aquests contrastos es manifesten en el comportament demogràfic (les diferències en la densitat de població, la natalitat, la mortalitat i la taxa de dependència) i en aspectes econòmics (la taxa d'activitat, l'atur, la distribució de l'ocupació per sectors i el PIB). Els contrastos en el desenvolupament econòmic i social dels països són ser evidents entre el nord i el sud; entre les zones costaneres i les de l'interior; i entre les àrees urbanes i les rurals.

3.1. El sector primari.

El sector primari és poc representatiu en el conjunt de l'economia de la UE, aporta només un 1,5% del VAB i ocupa el 5% de la població activa.

Malgrat això, està immers en un procés de transformació perquè s'ha d'adaptar a la liberalització del comerç mundial, a la incorporació de nous Estats membres, al desenvolupament tecnològic i a les exigències mediambientals.

Pel que fa als productes que s'obtenen d'aquest sector sobresurten:

- Productes agrícoles com cereals, hortalisses o fruites.
- Ramaderia porcina i producció lletera.
- Pesca, destaca l'Atlàntic nord-oriental i l'aqüicultura.
- 3.2. El sector secundari.
- Malgrat l'avançament dels serveis en l'economia europea, el sector secundari ha mantingut relativament altes les taxes de producció i ocupació: aporta aproximadament un 25% del VAB comunitari i dona feina al 22% de la població activa.
- Les indústries més destacades són la metal·lúrgica i la fabricació de maquinària, dins de la indústria pesada, i les indústries alimentària, química, automobilística i electrònica, dins de la indústria lleugera.
- La major part dels intercanvis de béns industrials es fan entre els Estats membres. No obstant això, la UE també exporta i importa, principalment de EUA, Rússia i Xina.

3.3 El sector terciari o de serveis.

Els països de la UE obtenen la major part de la riquesa de les activitats terciàries – un 75% del VAB total, aproximadament – i ocupen un 73% de la població activa.

Les activitats comercials.

La UE és una gran potència comercial, que competeix al mateix nivell que EUA pel que fa a la producció de béns i serveis.

Importa aliments, matèries primeres i energia, i exporta productes manufacturats. Els països de la UE mantenen un comerç molt actiu entre ells, que n'augmenta l'especialització, la interdependència i la unitat.

El transport.

Els països desenvolupats tenen sistemes de transport i de comunicació moderns i eficaços: una densa xarxa de carreteres, ferrocarrils, ports i aeroports. No obstant això, hi ha importants desigualtats nacionals i regionals pel que fa a la quantitat i a la qualitat dels mitjans de transport i a les infraestructures.

El turisme.

El desenvolupament del turisme interior i exterior de la UE és notable. Els països mediterranis són els grans focus receptors mentre que els països del nord i l'oest són els emissors. Hi ha diversos tipus de turisme: de sol, de muntanya, rural, cultural, de platja, esportiu... La UE és la destinació predilecta d'una gran part de turistes procedents d'altres llocs del món.

4. La Unió Europea.

Actualment, la UE està integrada per 28 Estats que agrupen una població de més de 500 milions d'habitants, molt superior a la dels EUA.

La UE s'ha convertit en una gran potència econòmica i comercial, mentre que la seva integració política es va perfilant més lentament, doncs ha d'atravessar moltes dificultats i obstacles.

4.1. La construcció de la Unió Europea.

Després de la Segona Guerra Mundial, diverses veus van apostar per la necessitat de construir una Europa unida, però no va ser fins al Tractat de París el 1951 i posteriorment el Tractat de

Roma el 1957 que Alemanya, Bèlgica, França, Itàlia, Luxemburg i els Països Baixos van acordar crear la Comunitat Econòmica Europea (CEE) o Mercat Comú.

Abans de la creació del mercat comú europeu els mercats nacionals no podien competir d'una manera eficaç amb els recursos i les capacitats potencials, per exemple, dels EUA ni del Japó.

Així doncs, el repte de disposar d'un mercat únic de milions de persones permetria l'existència d'economies d'escala en la fabricació, la investigació, la innovació, que abaratirien els costos unitaris dels productes augmentant-ne la quantitat total produïda i consumida.

El 1992 es va signar el Tractat de Maastricht. Amb aquest tractat, la CEE passava a anomenar-se Unió Europea (UE) i es creava una nova entitat que pretenia construir una veritable unió no sols comercial i duanera (que, en el fons, era el que havia estat la CEE), sinó també econòmica i política per a molts països europeus.

4.2 La UE, una organització supranacional.

La UE és una gran organització d'integració multisectorial amb aspiració d'actuar tant en qüestions econòmiques, socials i polítiques, com en els drets dels ciutadans i en les relacions exteriors dels països de la Unió.

La UE és una macroorganització supranacional que ha de preservar la identitat dels seus Estat si també de les seves regions, länder o autonomies.

La UE creu que, a més dels poders nacionals i regionals o autonòmics, hi ha d'haver un gran poder europeu basat en un conjunt d'institucions democràtiques i independents que tinguin capacitat per influir en aquells afers en què pugui ser molt més eficaç actuar d'una manera conjunta; com per exemple, la moneda el mercat interior, les polítiques exteriors i de seguretat, la cohesió econòmica i social...

Molts problemes que ha de resoldre la UE estan relacionats amb els recels nacionals, amb la burocratització i la falta de poder real de les seves institucions i dels seus organismes.

4.3. Les institucions de la Unió Europea.

La UE té el seu propi Parlament, un sistema judicial i decideix l'admissió de nous membres. Ha creat un espai polític, financer, econòmic i social comú en què les mercaderies, els serveis, les persones i la informació circulen lliurement gràcies a una legislació i a uns mecanismes financers propis.

Les principals institucions polítiques de la Unió Europea són:

- **El Parlament Europeu:** és l'òrgan legislatiu de la UE, és a dir, elabora i reforma lleis, aprova la gestió dels pressupostos, estudia temes i problemes concrets, i a més també controla el Consell de la UE i la Comissió Europea. Els membres del Parlament Europeu (Eurodiputats) són elegits directament pels ciutadans de la UE que voten cada cinc anys.
- **El Consell Europeu:** reuneix els Caps d'Estat o de Govern dels Estats membres, juntament amb el president de la Comissió Europea. Defineix l'orientació política i les prioritats generals de la UE, i estableix la política exterior i la seguretat comunes.
- **El Consell de la Unió Europea:** reuneix els ministres de cada país per debatre, modificar i adoptar lleis, i també per coordinar les polítiques nacionals. És l'òrgan més important

de decisió de la UE, juntament amb el Parlament Europeu, amb el qual aprova el pressupost.

- **La Comissió Europea:** és la institució políticament independent de la UE que exerceix la funció executiva. És la responsable d'elaborar propostes legislatives noves i d'aplicar les decisions acordades pel Parlament Europeu i pel Consell de la Unió Europea. A més, defensa i protegeix els interessos de la UE i dels seus ciutadans.
- **La Comissió Europea** està formada pel President i els Comissaris. Tots ells són elegits pels Estats membres per un mandat de quatre anys.

4.4. Altres institucions i organismes de la Unió Europea.

A més de les institucions, la Unió Europea també té diversos òrgans que s'ocupen d'àmbits concrets. Entre aquests destaquen:

- **El Tribunal de Justícia de la Unió Europea (TJUE)** és el poder judicial de la UE. Actua com una autoritat supranacional que interpreta i aplica el Dret de la Unió de la mateixa manera a cada un dels països membres i garanteix el compliment de la legislació de la UE. A més, atén recursos de ciutadans particulars i dels Estats. Té la seu a Luxemburg.
- **El Banc Central Europeu (BCE)** és el banc central d'aquells països de la Unió la moneda dels quals és l'euro. Exerceix les seves funcions amb absoluta independència i s'encarrega de definir i d'executar la política monetària de la zona euro. Té la seu a Frankfurt.
- **El Tribunal de Comptes Europeu (TCE):** funciona com un auditor extern independent de la UE que, tot i no tenir capacitat jurídica, vigila els interessos dels contribuents europeus i contribueix a millorar la gestió del pressupost de la UE. Té la seu a Luxemburg.
- **El Servei Europeu d'Acció Exterior (SEAE)** s'encarrega de gestionar les relacions diplomàtiques de la UE amb altres països externs. També dirigeix la política exterior i de seguretat comuna de la UE. Té la seu a Brussel·les.
- **El Comitè Econòmic i Social Europeu (CESE)** actua com un pont entre les institucions de la UE que tenen capacitat de decisió i els ciutadans europeus. Té la seu a Brussel·les.
- **El Comitè de les Regions (CDR)** és un organisme consultiu format per representants regionals i locals dels Estats membres que expressen opinions sobre la legislació de la UE que repercuteix en afers relacionats amb les administracions regionals i locals.
- **El Banc Europeu d'Inversions (BEI)** és un banc de la UE que es finança en els mercats de capital i que concedeix préstecs per a projectes que contribueixin a desenvolupar els objectius de la UE, impulsant el potencial de creixement i de col·locació, donant suport a mesures per pal·liar el canvi climàtic, i fomentant les polítiques de la UE en altres països.
- **El Defensor del Poble Europeu** és un organisme imparcial que investiga reclamacions relacionades amb una mala gestió de les institucions i dels organismes de la UE, i que no obeeix instruccions de cap govern ni organització. El Parlament Europeu és qui elegeix el Defensor del Poble.
- **El Supervisor Europeu de Protecció de Dades (SEPD)** defensa el compliment de les estrictes normes de protecció de la intimitat en el tractament de la informació personal dels ciutadans de la UE, ja sigui en format electrònic, textos o imatges.

4.5. Objectius de la Unió Europea.

Els objectius més importants que es va plantejar la UE des del començament tenen relació amb la unificació econòmica i monetària i amb la unificació política i social.

La unificació monetària: l'euro.

Ja des de l'inici encara com a CEE, els països membres van voler formar un mercat comú en què es poguessin intercanviar fàcilment els productes. Un dels principals objectius quan es va crear la UE va ser la formació d'una unió econòmica i monetària (UEM) definitiva, que es va assolir finalment el 1999 amb la instauració del Banc Central Europeu (BCE) com a organisme central regulador i la implantació d'una moneda única, l'euro.

Per aconseguir que l'euro funcionés d'una manera efectiva com a divisa única i comuna a molts països, es van fixar tres fases anomenades de convergència, amb l'objectiu d'aproximar les polítiques econòmiques i financeres dels diversos Estats.

Cada Estat havia d'assolir uns criteris comuns referits a una inflació limitada, uns tipus d'interès concrets, i un dèficit i un deute públics sota control.

Alemanya, Àustria, Bèlgica, Espanya, Finlàndia, França, Grècia, Irlanda, Itàlia, Luxemburg, els Països Baixos i Portugal van assolir aquesta convergència dins el calendari fixat prèviament i, així, van començar a utilitzar l'euro des de l'1 de gener del 2002 com a moneda única i pròpia i sota les directrius reguladores del BCE.

Tot i que Dinamarca, el Regne Unit i Suècia també van complir els objectius de convergència, van optar per no adoptar l'euro com a moneda oficial i quedar-se fora de l'Eurozona. Posteriorment l'Eurozona es va anar ampliant amb altres països, fins a l'actualitat.

La unificació social i de política exterior.

El 1992, quan es va institucionalitzar la UE al Tractat de Maastricht, es van crear les bases de la ciutadania europea. Això permet que els habitants de la UE puguin circular i residir a qualsevol lloc del seu territori sense restriccions.

Però no va ser fins al 1985, amb l'acord de Schengen, quan es va establir el final dels controls fronterers interns entre els Estats signants, excepte en unes determinades circumstàncies.

En el moment present és possible passar sense limitacions les fronteres internes de la majoria dels països europeus, llevat d'algunes excepcions. En canvi, s'han potenciat les fronteres externes de l'espai Schengen amb la finalitat d'obstaculitzar l'entrada d'immigració considerada il·legal.

Això no obstant, en determinades ocasions, els controls interns reapareixen, de manera que la filosofia genèrica de la llibertat de circulació en certes circumstàncies es posa en dubte.

Paral·lelament, la UE mira d'actuar amb una política exterior i de seguretat comuna (PESC) liderada per un representant d'aquesta als fòrums internacionals en què expressa, d'una manera unificada, la defensa dels interessos de la Unió Europea.

5. La política regional europea.

Globalment, la UE és una de les regions més riques del món, però les diferències econòmiques i socials de les nombroses regions que la integren creen uns contrastos acusats dins de la Unió,

perquè les possibilitats de formació de la població, el seu accés al món laboral i a uns millors serveis i equipaments són molt desiguals.

5.1. Les polítiques regionals de la Unió Europea.

Per reduir els desequilibris regionals, la UE manté unes polítiques basades en ajudes (en forma d'inversions, d'infraestructures o de formació) adreçades a les regions amb un desenvolupament més baix. Aquestes ajudes se centren en quatre àmbits preferents:

- Investigació i innovació, per a un creixement econòmic sostenible.
- Tecnologies de la informació i de la comunicació, per augmentar la competitivitat de la UE en l'economia mundial.
- Competitivitat de les PIME, atès que el 99% de les empreses de la UE són petites i mitjanes.
- Transició cap a una economia amb baixes emissions de carboni.

5.2. El fons de la Unió Europea.

La UE pretén que les regions menys desenvolupades s'acostin a la mitjana i als estàndards europeus de consum i de benestar; per això, més d'un terç del pressupost anual total de la UE es dedica a aquesta política regional, a través dels anomenats Fons Estructurals i d'Inversió Europeus, i els Fons de Cohesió. Aquests fons els gestiona la Comissió Europea, però són les administracions locals i regionals i les empreses privades les que sol·liciten i acaben administrant-los.

Els Fons Estructurals i d'Inversió Europeus.

Els Fons Estructurals i d'Inversió Europeus són el principal instrument de la política d'inversió de la UE. Tenen com a objectiu combatre les causes de l'endarreriment social i econòmic de les regions. La seva gestió està compartida entre els Estats membres i la Comissió Europea. En aquests fons s'hi distingeixen:

- El Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER) és el més important. El seu objectiu és enfortir la cohesió econòmica i social de la UE mitjançant el foment de les infraestructures i potenciant les capacitats internes de cada regió. Les ajudes d'aquests fons es complementen amb:
 - El Fons Social Europeu (FSE) per a les accions de formació professional i de lluita contra la desocupació.
 - El Fons Europeu Agrícola per al Desenvolupament Rural (FEADER) per a l'àmbit rural, finançant l'adaptació dels agricultors a noves formes d'agricultura i el desenvolupament de nous sectors econòmics en zones rurals.
 - El Fons Europeu Marítim i de Pesca (FEMP) garanteix l'aplicació de la Política Pesquera Comuna.

El Fons de Cohesió.

Juntament amb els Fons Estructurals, el Fons de Cohesió afavoreix el creixement econòmic i la convergència real dels Estats membres de la UE amb un millor nivell de desenvolupament que presenten una renda nacional bruta (RNB) per habitant inferior al 90% de la mitjana comunitària. Aquest fons dona suport a accions relacionades amb el medi ambient i les xarxes transeuropees de transport.

5.3. Les iniciatives comunitàries.

Les iniciatives comunitàries, creades el 1988, són una sèrie de programes especials que la Comissió Europea proposa als Estats membres per resoldre problemes específics greus que concerneixen tota la UE. L'aplicació d'aquestes iniciatives ha tingut repercussions a Espanya. Entre aquestes destaquen:

- INTERREG. S'ocupa de promoure la cooperació transfronterera, transnacional i interregional, creant les condicions de cooperació i de desenvolupament equilibrat del territori, sobretot de les regions situades a la perifèria de la Unió.
- LEADER. Promou estratègies per afavorir el desenvolupament sostenible a les zones rurals i per fomentar la reconversió agrària i el desenvolupament rural.
- EQUAL. Té com a objectiu combatre la discriminació en el mercat laboral.
- URBAN. Mira de regenerar els barris urbans en crisi o en declivi.

5.4. Partidaris o escèptics?

El suport de l'opinió pública a la Unió Europea varia entre els diversos països i fluctua amb el pas del temps. Des del 1973, la Comissió Europea du a terme una sèrie d'enquestes d'una manera periòdica que es coneixen com l'Eurobaròmetre i serveixen per mesurar quin és l'estat de l'opinió pública europea:

- Els països amb una imatge més positiva de la UE són Luxemburg, Bèlgica, els Països Baixos i Irlanda.
- Els països amb una imatge més negativa de la UE són, sobretot, Àustria, Xipre i Grècia. També el Regne Unit, que té una premsa especialment euroescèptica.

A la pràctica totalitat dels països que s'han incorporat a la UE des del 2004, la percepció de la UE és positiva, perquè la veuen com la gran contribució a la seva estabilitat econòmica i política.

A Espanya la proporció de persones que es mostren conformes de pertànyer a la UE ha disminuït notablement els darrers anys, del 62% del 2008 va passar al 46% el 2013.

Alhora, ha augmentat d'una manera significativa el nombre de persones que creuen que ser part de la UE és una cosa negativa, del 7% al 27%; entre els arguments destaquen: l'excessiva burocràcia, l'allunyament respecte a les problemàtiques quotidianes i els procediments en les formes d'elecció del Consell i de la Comissió Europea.

6. La integració d'Espanya a la Unió Europea.

6.1. El procés d'adhesió d'Espanya a la Comunitat Europea.

L'aïllament polític i econòmic al qual va estar sotmesa Espanya durant els primers temps del franquisme la va convertir en un país endarrerit respecte a la resta de societats europees més riques i avançades.

Així, en els primers passos cap a la construcció europea no s'hi trobava Espanya, al estar en aquell moment sotmesa a un règim no democràtic. La normalització del país i el restabliment de la democràcia el 1978 van fer possible que s'obriessin les negociacions per a l'adhesió espanyola a la CEE. Aquestes negociacions es van allargar durant anys en els quals Espanya es va haver d'adaptar a les exigències reclamades fins que, finalment, en gener del 1986 Espanya va aconseguir entrar gràcies al tractat d'Adhesió d'Espanya a la CEE signat en juny de 1985.

L'objectiu prioritari que perseguia el Govern amb aquesta integració era tornar a Espanya la seva identitat política i cultural europea i assolir els nivells de riquesa i de benestar dels altres membres de l'Europa comunitària. Això no obstant, en el moment d'accedir a la CEE, la situació econòmica i social d'Espanya era molt lluny de la mitjana dels països de la Comunitat.

6.2. El balanç de l'adhesió d'Espanya a la Unió Europea.

El desenvolupament econòmic i social que té avui Espanya és fruit, en bona part, del mateix procés d'integració europeu. La UE ha propiciat una fase de modernització de diversos àmbits de la societat espanyola i ha finançat moltes infraestructures i equipaments.

Gràcies a això, Espanya ha abandonat definitivament el llarg aïllament econòmic i polític i ha assolit la plena integració en tots els àmbits i aspectes del marc europeu fins al punt d'ocupar un lloc força determinant entre els països membres de la UE.

Efectes de la integració en l'àmbit econòmic.

Des que Espanya és membre de la UE ha experimentat un canvi espectacular i s'ha beneficiat d'importantes ajudes econòmiques comunitàries que han permès incrementar notablement el nivell de benestar de la seva població, sobretot a les regions espanyoles menys desenvolupades. Això és així fins al punt de poder afirmar que el desenvolupament econòmic i social de què gaudeixi avui Espanya és fruit, en bona mesura, del procés d'integració europeu.

Des del 1987 Espanya ha rebut cada any fons substancials de la UE per valor del 0,8% del seu Producte Interior Brut (PIB). La renda per càpita espanyola el 1986 arribava al 68% respecte a la mitjana comunitària, mentre que el 2015 se situava en el 92% de la mitjana de la UE. Malgrat tot, encara està una mica lluny de la mitjana dels països de la "zona euro" (110%). Es considera el 100% la mitjana de tots els països membres de la UE.

Durant els anys previs a la crisi de 2008, els ajudes procedents de la UE van crear un 10.000 llocs de treball anuals a Espanya.

Aquest conjunt d'ajudes té com a objectiu i contrapartida la integració d'Espanya en el mercat europeu, de manera que a dia d'avui, més del 90% de la inversió que rep Espanya de l'exterior prové de la UE. A més, la UE és el lloc de la destinació de més del 62% de les exportacions espanyoles i origen del 60% de les nostres importacions, cosa que fa d'Europa la zona de comerç preferent.

Amb la irrupció de l'euro i la desaparició de la pesseta, a l'economia espanyola es va generar una pujada generalitzada dels preus i de la inflació, però, com a contrapartida, i atès que l'euro és la moneda utilitzada a molts països, es van eliminar els costos i les comissions dels canvis de monedes i alhora s'agilitaven i se simplificaven tots els tràmits i les transaccions internacionals.

Els efectes de la integració en l'àmbit social.

La creació de més benestar de riquesa a Espanya ha permès augmentar l'estabilitat social i política i, sobretot, els nivells i la capacitat de consum de la població, i ha propiciat que empreses i serveis europeus s'hagin instal·lat a Espanya considerant-la un mercat òptim per als seus productes.

És en aquest sentit que parlem de la plena integració de l'economia espanyola a l'europea, especialment després de la generalització de l'ús de l'euro i l'adopció de mesures econòmiques i fiscals comunes.

Malgrat l'esforç que s'ha fet, en certs aspectes Espanya encara està lluny del nivell de desenvolupament dels països que van al capdavant de la UE. Però, comparant-la amb els països que hi van ingressar més tard (especialment els de l'Europa Oriental), Espanya se situa en una posició privilegiada.

6.3. La incidència de l'apolítica regional europea en l'economia i la societat espanyoles.

Quan el 1986 Espanya i Portugal van entrar a la CEE, la mitjana per al conjunt de tots dos països feia que es situessin molt per sota dels estàndards europeus. És per tot això que moltes províncies i regions espanyoles van resultar candidates prioritàries a rebre fons europeus.

Entre el 2004 i el 2007 van accedir a la UE molts països de l'Europa de l'Est, i aquests van passar a ser destinataris preferents dels fons regionals europeus, atès que en general es tractava de països poc desenvolupats en comparació de la resta de la UE. Això va tenir repercussions per a les regions espanyoles, perquè moltes van deixar de rebre aquests fons.

La utilització dels fons europeus.

Les inversions comunitàries a Espanya han servit per finançar nombrosos projectes, sigui com a ajudes directes i subvencions sectorials o bé com a contribucions al desenvolupament de les regions menys afavorides (Fons Europeu de Desenvolupament Regional, FEDER). Així doncs, quatre de cada deu kilòmetres de les autopistes que travessen el territori espanyol han estat finançades amb fons comunitaris.

D'altra banda, les ampliacions dels aeroports de Madrid i de Barcelona, el metro de Sevilla, la Ciutat de les Arts de València i l'expansió del Port de Las Palmas són alguns dels grans projectes que s'han dut a terme gràcies a l'ajuda del Banc Europeu d'Inversions.

Des del punt de vista social i cultural, els fons socials de la UE (Fons Social Europeu, FSE) contribueixen a crear ocupació i ajuden a millorar la formació i la qualificació de les persones. Amb això milloren alhora les perspectives laborals. Respecte dels joves, hi ha noves possibilitats que s'han obert per a ells gràcies a programes educatius com Loingua o Erasmus. També s'han de destacar els avenços pel que fa a la promoció de la igualtat entre homes i dones.

En l'àmbit sanitari, els ciutadans espanyols que viatgen als països de la UE ja disposen de la Targeta Sanitària Europea, que els assegura tractament mèdic i quirúrgic en cas necessari. En l'àmbit cultural, la Comissió Europea ha ajudat a finançar nombrosos projectes.

Espanya també ha contribuït a la UE. Des de la seva adhesió, ha fet sempre un paper impulsor, dinàmic i compromès amb el doble procés d'ampliació i d'aprofundiment del projecte europeu, apostant per una Europa més forta, més unida i més solidària.

7. Espanya en el context de la UE i a escala mundial.

Per comparar la situació d'Espanya amb la dels altres països de la Unió Europea es poden analitzar diversos indicadors socials i econòmics.

Els més utilitzats són la densitat de població, els sectors d'activitat econòmica, el Producte Interior Brut (PIB), l'educació, l'Índex de Desenvolupament Humà (IDH), entre d'altres.

7.1. La superfície, els habitants i la densitat de població.

Espanya, per la superfície i la població, té una posició destacada en el conjunt de països de la UE. En extensió, ocupa el segon lloc, després de França, i és el cinquè país més poblat, darrere d'Alemanya, França, el Regne Unit i Itàlia.

Els gairebé 510 milions d'habitants de la UE no estan repartits d'una manera homogènia al territori, però en general es pot afirmar que la UE és un espai molt poblat, amb una densitat mitjana d'uns 120 habitants/km². Aquesta mitjana amaga realitats molt diverses entre els aproximadament 400h/km² dels Països Baixos i els 17h/km² de Finlàndia.

Espanya està en una situació intermèdia (92h/km²), però també amb diferències notables entre Comunitats Autònomes.

Les diferències de les densitats de població entre els països de la Unió Europea.

Les enormes diferències pel que fa a la densitat de població i a les formes d'ocupació del territori dels països de la UE fan que les problemàtiques siguin completament diferents d'unes regions a unes altres d'Europa, de manera que la legislació ha de tenir en compte aquesta gran diversitat, com també les especificitats i les singularitats que els són pròpies.

Mentre que en alguns territoris hi ha un creixement demogràfic constant i existeix una necessitat de renovació de les infraestructures i dels equipaments existents, uns altres territoris estan tan despoblats que amb prou feines poden mantenir algun tipus d'activitat econòmica.

En aquests dos casos extrems, els governs han d'assegurar l'existència i el manteniment dels serveis públics i d'infraestructures i equipaments amb una qualitat i un nivell semblants, per evitar desigualtats econòmiques, desequilibris territorials i injustícies socials.

Aquest ha estat un dels objectius que Espanya ha mantingut des del 1986 i ha anat aconseguint amb l'ajuda dels fons europeus: augmentar els nivells de benestar i de qualitat de vida independentment de l'àmbit territorial (rural o urbà, desenvolupat o endarrerit) en què habiti cada ciutadà.

L'esperança de vida.

L'esperança de vida dels europeus és cada vegada més elevada. Mentre que en el 1960 els homes tenien una esperança de vida de 67 anys i les dones de 73, el 2016 aquesta esperança ha augmentat fins als 80 i 86 anys respectivament. Espanya està situada en els llocs més elevats d'aquesta classificació.

7.2. Les activitats econòmiques: cap a l'homogeneïtzació de les polítiques econòmiques.

L'economia i els nivells dels sectors d'activitat són factors bàsics a partir dels quals es mesuren i es comparen les desigualtats existents. En el cas de la UE, el territori està constituït per zones amb característiques que poden ser extremament diferents (per raons climàtiques, demogràfiques, culturals, històriques, polítiques....), de manera que s'arriben a generar amplis nivells de disparitat.

A Europa s'hi localitzen empreses i institucions amb els nivells més alts de desenvolupament tecnològic i avenços científics o camps en què s'aconsegueixen els màxims rendiments agrícoles i ramaders gràcies a grans inversions, tècniques modernes i condicions climàtiques òptimes. A més d'aquestes zones, també n'hi ha en què persisteixen formes tradicionals i fins i tot arcaïques d'agricultura i d'indústria i on els serveis amb prou feines s'han desenvolupat.

Tot i que els processos de la revolució industrial del segle XIX i una part del XX van anar paral·lels al desenvolupament urbà i a les transformacions socials, aquest conjunt de canvis es van produir d'una manera molt desigual al continent europeu. L'homogeneïtzació que proposen les polítiques de la UE va permetent que els nous avenços tecnològics arribin d'una manera més igualitària a tots els racons del continent, de manera que, sense que desapareguin totalment les diferències, aquestes no s'acaben convertint en desequilibris greus que comportin contrastos pel que fa al desenvolupament.

Taxa d'activitat: població activa i taxa d'atur.

La taxa d'activitat d'Espanya està lleugerament per sota de la mitjana (60%), cosa que fa evident, en part, la lenta incorporació de les dones a la feina remunerada.

Pel que fa a l'atur, la mitjana europea se situava aproximadament entorn del 10% l'abril de 2016, mentre que Espanya tenia el 20%, percentatge que es dispara fins a més del 45% si es concreta en la població jove, menors de 25 anys.

7.3. El Producte Interior Brut (PIB).

El Producte Interior Brut (PIB) és el valor monetari de la producció de béns i de serveis en un país en un any.

Espanya està per sota de la mitjana europea de PIB (-2,5% en 2019) i se situa en el grup de països menys rics de la Unió.

7.4. L'educació.

L'educació és la clau de l'èxit, tant a nivell individual com col·lectiu, de cada país i del conjunt de la UE. Els recursos que es dediquen a l'educació, en proporció a la despesa pública total d'un país, són un indicador molt important del nivell de desenvolupament social i cultural i, per extensió, econòmic i polític.

A Europa el percentatge sobre el total de la despesa pública destinada a l'educació a cada país el 2014 mostra desequilibris importants entre països. Mentre que uns països destinen més del 17%, a Espanya no arriba al 10%.

7.5. L'Índex de Desenvolupament Humà (IDH).

L'Índex de Desenvolupament Humà (IDH) és un indicador creat pel Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) i que serveix per determinar quin és el nivell de desenvolupament que tenen els països del món. Estudia un conjunt de variables com l'esperança de vida en el moment de néixer, l'alfabetització dels adults, l'escolarització, el PIB per habitant i la posició del país en la relació mundial segons el PIB.

Segons aquest indicador, Espanya ocupa el lloc 26è del total mundial (el 2017). Això no obstant, aquestes dades confirmen que formem part del petit grup d'habitants del planeta que tenen les condicions de vida més favorables. És per això que, a escala mundial, Espanya es pot considerar un país desenvolupat i ric. A més, el fet de formar part del grup de països que integren la UE li permet disposar d'una notable quantitat de beneficis.

7.6. Projecció cultural d'Espanya al món.

L'idioma és l'expressió més directa de la cultura. Espanya, com passa a la majoria dels països d'Europa i del món, és un país multilingüe, en què els diversos idiomes constitueixen una riquesa cultural.

De les llengües que es parlen a Espanya, la que té més presència al món és el castellà, perquè el parlen en diverses modalitats milions de persones de diversos països d'Amèrica Llatina.

El castellà també és la segona llengua més parlada dels EUA a causa del nombre d'immigrants hispans, és la llengua oficial de l'ONU i cooficial en l'àmbit de la UE.